

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9
Projekt MŠMT ČR:	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0536
Název projektu školy:	Výuka s ICT na SŠ obchodní České Budějovice
Šablona III/2:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo šablony:	VY_32_INOVACE_CJL_630
Předmět:	Český jazyk a literatura
Tematický okruh:	Komunikační a slohová výchova
Autor, spoluautor:	Mgr. Petra Lefanová
Název DUMu:	Umělecký funkční styl
Pořadové číslo DUMu:	10
Stručná anotace:	Prezentace seznamuje žáky s uměleckým funkčním stylem. Zabývá se základními znaky stylu – funkcí, formou, jazykovými prostředky, větnou stavbou.
Ročník:	4.
Obor vzdělání:	63-41-M/01 Ekonomika a podnikání, 65-42-M/02 Cestovní ruch, 66-41-L/01 Obchodník
Metodický pokyn:	Prezentace slouží jako doplněk pro výklad učitele. Otázky mohou žáci zpracovat písemně, případně mohou sloužit jako kontrolní test.
Výsledky vzdělávání:	Žák vysvětlí základní znaky uměleckého funkčního stylu, chápe jeho podstatu, vyzná se ve struktuře uměleckých textů.
Vytvořeno dne:	21. 8. 2013
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora.	

UMĚLECKÝ FUNKČNÍ STYL

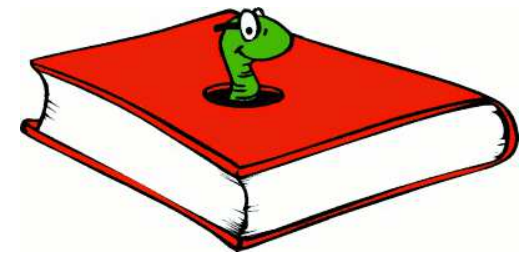

Umělecký funkční styl

- styl slovesných uměleckých děl, umělecké **prózy** – beletrie, **poezie** a **dramatu**
- sdělení formuluje tak, aby působilo na city čtenáře

FUNKCE:

- estetická – převažuje

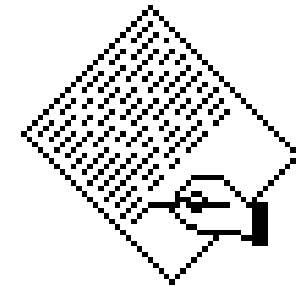
doprovodné funkce:

- vzdělávací, výchovná, zábavná, informativní...

Umělecký funkční styl

FORMA

- **psaná** – texty většinou vnímáme vlastní četbou
- mluvené projevy – divadelní hry, televizní filmy – i ty však mají psanou podobu – scénář

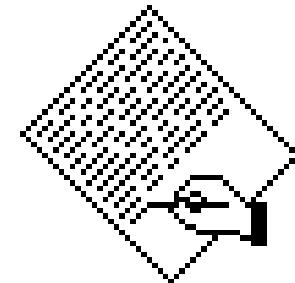
ZNAKY

- **individuální styl** – výrazně se projevují subjektivní slohotvorní činitelé, vznikají tak **individuální styly autorů**

Umělecký funkční styl

ZNAKY

- emocionálnost, subjektivita
- mnohoznačnost – symboly, alegorie
- normy a pravidla jsou nejvolnější ze všech funkčních stylů (oproti svázanosti administrativního stylu)
- přesto ale pravidla existují – **literární věda** – poetika
- **literární druhy x literární žánry** (viz literatura 1. ročník)

Struktura literárního díla

- tvoří ji všechny umělecké prostředky, které se podílejí na výstavbě literárního díla
- **3 základní složky:**

jazyk

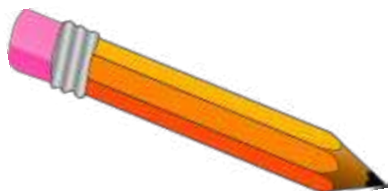
tematika

kompozice

Struktura literárního díla – JAZYK

JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY

- využívají se všechny jazykové prostředky a kompoziční postupy
- využívají se **všechny útvary národního jazyka** – spisovný jazyk, obecná čeština, nářečí, slang, argot
- užitá slova slouží k:
 - charakterizaci postav
 - charakterizaci prostředí
 - charakterizaci doby
 - vystižení celkové atmosféry

Struktura literárního díla – JAZYK

- obrazná pojmenování – 2 skupiny: **tropy, figury**
- využívá se mnohoznačnosti slov
- **tropy** – jazykové prostředky založené na přenášení významu slov
- **figury** – jsou zvláštním syntaktickým prostředkem
- jsou založené na **pravidelném opakování slov** nebo vět na určitém, **vždy stejném místě** ve verši nebo ve větě

Struktura literárního díla – JAZYK

Figury:

□ **aliterace** – opakování začátečních hlásek na počátku po sobě jsoucích slov

□ **anafora**

epifora

□ **epanastrofa**

epizeuxis

Struktura literárního díla – JAZYK

Další figury:

- apoziopceze
- elipsa
- eufonie x kakofonie
- gradace
- inverze
- palindrom
- paronomázie
- řečnická otázka

Struktura literárního díla – JAZYK

Tropy:

A) **Metafora**

druhy

- **personifikace**
- **synestézie**

B) **Metonymie**

druhy:

- eufemismus
- hyperbola
- ironie, sarkasmus

Struktura literárního díla – JAZYK

Tropy:

C) Epiteton – constans x ornans

□ oxymóron

Práce se slovníkem

Pojmy naleznete:

Slovník literární teorie, Štěpán Vlašín a kol.

Struktura literárního díla – TEMATIKA

- vstupní informace díla: **titul** - podává první informaci o díle
- jednoslovný, souslovný, vyjádřený celou větou

K základním tematickým složkám patří:

- námět
- motiv
- děj
- postava, prostředí
- autorský postoj
- idea
- téma

Struktura literárního díla – TEMATIKA

□ rozlišujeme

celkové téma – „nejvyšší“ téma díla

hlavní téma – ústřední téma

vedlejší téma – drobnější téma

motiv – tematický prvek dále nerozložitelný

□ motivem může být cokoli – postava, zvíře, věc, situace, přírodní jevy

epizoda – větší tematický celek, který má samostatný charakter

děj – vše, co se v díle odehrává, změna stavu

Struktura literárního díla – TEMATIKA

- ve výstavbě literárního díla se ještě uplatňují dva principy:

individualizace

konkrétní zobrazování
skutečných jevů (např.
reálné postavy,
prostředí)

typizace

zobecnění, snaha
autora o vytvoření
typů a typického
obrazu skutečnosti
(např. postavy,
společnosti)

Struktura literárního díla – KOMPOZICE

Kompozice je

- způsob uspořádání a spojování jazykových a tematických složek do celku

mluvíme o tzv. **kompozičních postupech**

- v kategorii **času** se uplatňují postupy:

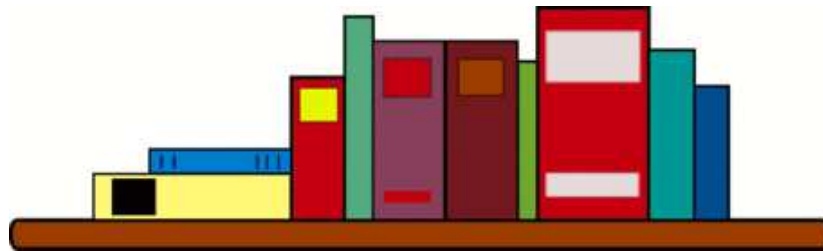
- chronologický
- retrospektivní
- prolínání přítomnosti s minulostí

Struktura literárního díla – KOMPOZICE

Mezi základní kompoziční principy patří např.:

- **gradace** – stupňování, typické pro detektivní žánr
- **kontrast** – protiklad
- **paralelismus** – opakování, souběžnost témat
- **konfrontace** – porovnání motivů

Závěrečný malý test

1. Kde se vyskytuje umělecký styl?
2. Jaké funkce mohou mít texty různého obsahu? Napište alespoň čtyři.
3. Jakou primární funkci má umělecký funkční styl?
4. Jakou formu má umělecký styl nejčastěji?
5. Čím se vyznačují jazykové prostředky?
6. Které útvary národního jazyka se vyskytují v umělecké literatuře? K čemu taková slova slouží?
7. Jaká je struktura uměleckého díla?
8. Vysvětlete pojmy individualizace a typizace.

Zdroj

- SOCHROVÁ, Marie. *Český jazyk v kostce pro SŠ*. 2. vyd. Praha: Fragment, 2010. ISBN 978-80-253-0950-6.
- MUŽÍKOVÁ, Olga. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vyd. Brno: DIDAKTIS spol. s r. o., 2002. ISBN 80-86285-36-7.
- HOFFMANNOVÁ, Jana, JEŽKOVÁ, Jaroslava, VAŇKOVÁ, Jana. *Komunikace a sloh: Učebnice českého jazyka pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-780-9.
- obrázky ze sady klipartů -<http://www.pdclipart.org/index.php>